

Kapitel 5

Klimatförändringar

Bakgrund

Klimatmodeller visar att vi kan förvänta oss stora förändringar i vårt klimat fram till år 2100. Bland dessa förändringar ser vi en ökning av genomsnittstemperaturerna, vilket innebär en större risk för värmeböljor och ger en ökad risk för torka under sommaren. Dessutom kommer nederbörden troligen att öka, vilket leder till en högre risk för kraftiga skyfall [1].

Dessa klimatförändringar kan ha omfattande konsekvenser för både människors hälsa och samhället i stort. Forskning visar att dödligheten stiger vid höga temperaturer, även i ett relativt svalt land som Sverige. De mest känsliga grupperna som löper större risk för värmerelaterade hälsoproblem inkluderar äldre, barn och gravida kvinnor. Ökad värme kan dessutom leda till en högre förekomst och spridning av infektionssjukdomar, inklusive vektorburna sjukdomar som sprids via till exempel myggor och fästingar [2, 3].

Luftföroreningar, som förvärras av klimatförändringar, har också betydande hälsoeffekter. Högre temperaturer kan öka mängden marknära ozon och andra skadliga luftföroreningar, vilket kan orsaka eller förvärra hjärt- och lungsjukdomar. Skogsbränder kan bli vanligare med ett varmare klimat och kan producera stora mängder rök och partiklar, som kan leda till allvarliga andningsproblem och andra hälsoproblem [3].

Även vårt dricksvatten kan påverkas. Med ökad spridning av infektionssjukdomar och en högre risk för vattenbrist kan vattenkvaliteten försämrats och tillgången minska [4]. En högre frekvens av skyfall ökar också risken för jordskred och översvämningar, vilket kan påverka viktiga samhällsfunktioner som sjukvård, transport och elförsörjning [3].

Klimatförändringarna kan även påverka mattillgången i Sverige. Extremt väder, som torka och översvämningar, kan skada grödor och försämra jordbrukets produktivitet. Detta kan leda till högre matpriser och osäkerhet kring livsmedelsförsörjningen. Ökad nederbörd och temperaturförändringar kan även påverka skadedjur och sjukdomar som drabbar jordbruket, vilket ytterligare kan minska avkastningen och öka osäkerheten i mattillgången [3, 5, 6].

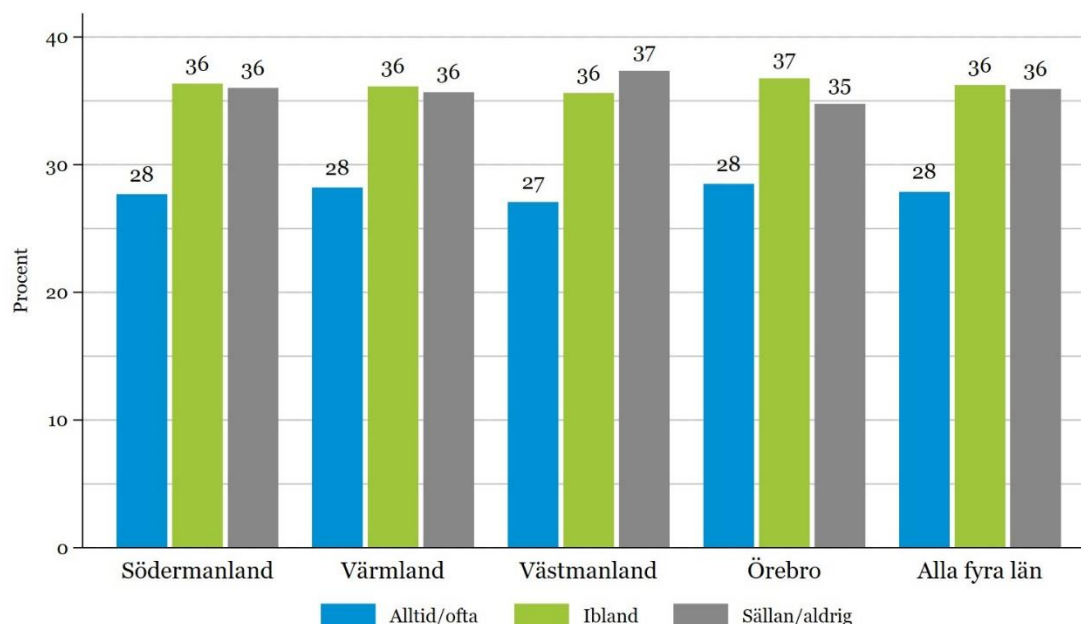
Ekosystem och biologisk mångfald är också hotade av klimatförändringarna. Förändrade temperaturer och nederbördsmönster kan leda till förändringar i habitat, vilket påverkar växt- och djurarter. Vissa arter kan hotas av utrotning, medan andra kan sprida sig till nya områden och störa befintliga ekosystem [5]. Fiskbestånd och marina ekosystem påverkas också av förändrade havstemperaturer och försurning av haven [7, 8].

Slutligen kan klimatförändringar påverka den psykiska hälsan, särskilt hos dem som drabbas direkt av extrema väderhändelser som översvämningar, torka och skogsbränder. Förlust av hem och försörjning kan leda till ökad stress, ångest och depression [3, 9].

Sammanfattningsvis står vi inför en framtid med stora klimatutmaningar som kräver omfattande anpassningsåtgärder och förebyggande insatser för att skydda både hälsa, mattillgång och samhällsstruktur [10].

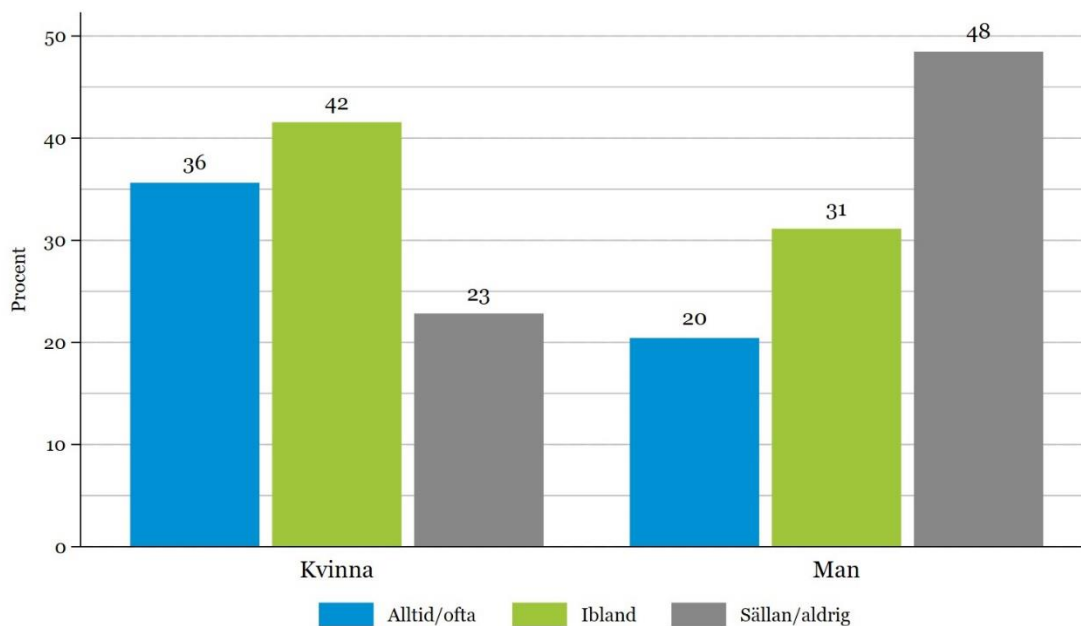
Oro för klimatförändringar

I de fyra länen svarade nästan 30 procent att de alltid eller ofta oroar sig för att klimatförändringar kan komma att påverka deras liv, vilket överensstämmer med resultatet på nationell nivå, se figur 5.1. Om man även räknar med de som oroas ibland blir det betydligt fler som oroas av klimatförändringar, 64 procent.

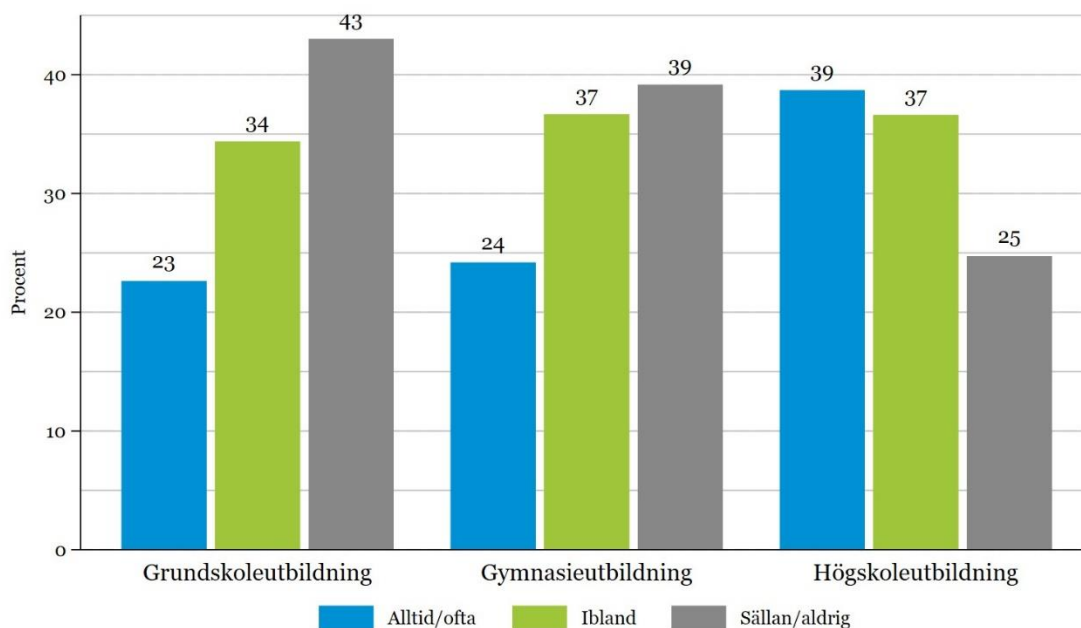

Figur 5.1. Andel (%) som oroas alltid/ofta, ibland och sällan/aldrig över att klimatförändringar kan komma att påverka deras liv för Södermanlands, Värmlands, Västmanlands och Örebro län samt totalt för de fyra länen. Källa: Miljöhälsoenkät 2023.

Kvinnor uttrycker en något större oro för klimatförändringar än män. I våra fyra län ses att 36 procent av kvinnorna uppger att de alltid eller ofta oroar sig för ett förändrat klimat, medan motsvarande siffra bland män är 20 procent, se figur 5.2. Även utbildningsnivån påverkar graden av oro. Invånare med högskoleutbildning oroar sig i högre utsträckning för klimatförändringar, 39 procent, jämfört med 23 procent av dem med enbart grundskoleutbildning, se figur 5.3.

Figur 5.2. Andel (%) som oroas alltid/ofta, ibland och sällan/aldrig över att klimatförändringar kan komma att påverka deras liv för Södermanlands, Värmlands, Västmanlands och Örebro län totalt, uppdelat på kön. Källa: Miljöhälsoenkät 2023.

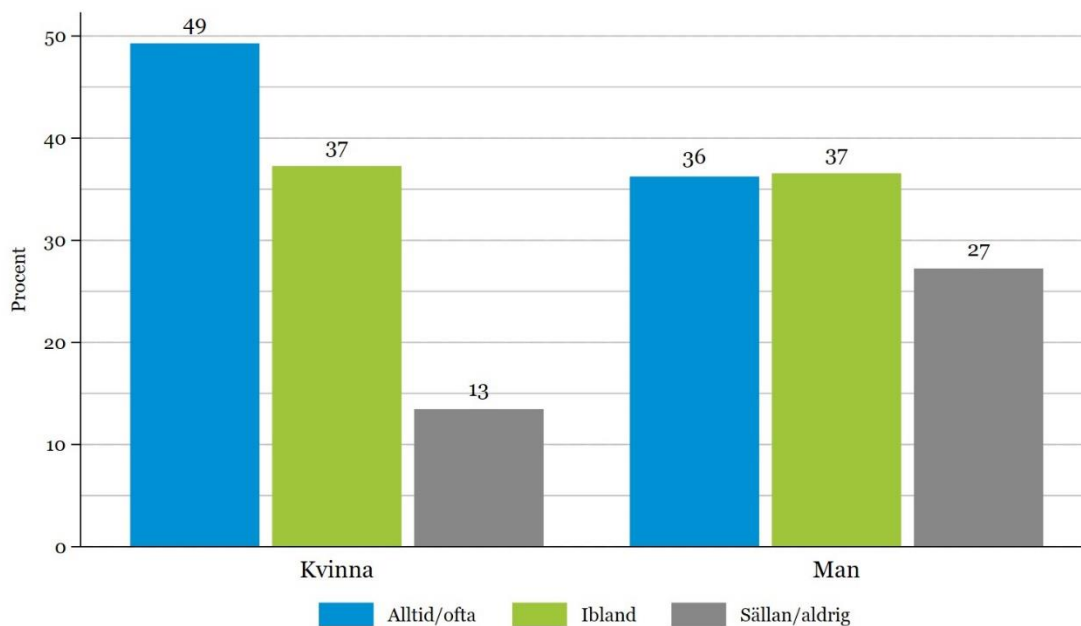

Figur 5.3. Andel (%) som oroas alltid/ofta, ibland och sällan/aldrig över att klimatförändringar kan komma att påverka deras liv för Södermanlands, Värmlands, Västmanlands och Örebro län totalt, uppdelat på utbildningsnivå. Källa: Miljöhälsoenkät 2023.

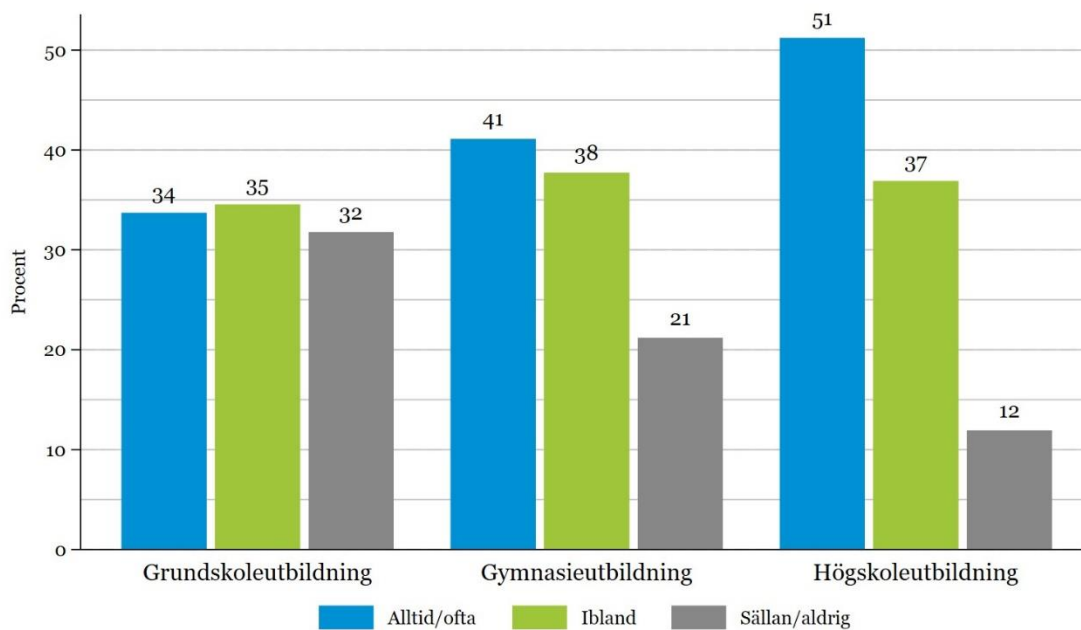
Medvetna val för att minska klimatavtrycket

En stor andel av invånarna gör aktiva val för att minska sin klimatpåverkan. I våra fyra län uppger 43 procent att de ofta tänker på sitt klimatavtryck i sina beslut, medan 22 procent sällan eller aldrig gör det. Resultatet speglar den nationella trenden. Kvinnor är också mer benägna än män att regelbundet göra klimatmedvetna val, 49 procent jämfört med 36 procent, se figur 5.4. Utbildningsnivån spelar också roll, där personer med högskoleutbildning oftare gör medvetna val för att minska sitt klimatavtryck än de med lägre utbildningsnivå, se figur 5.5.

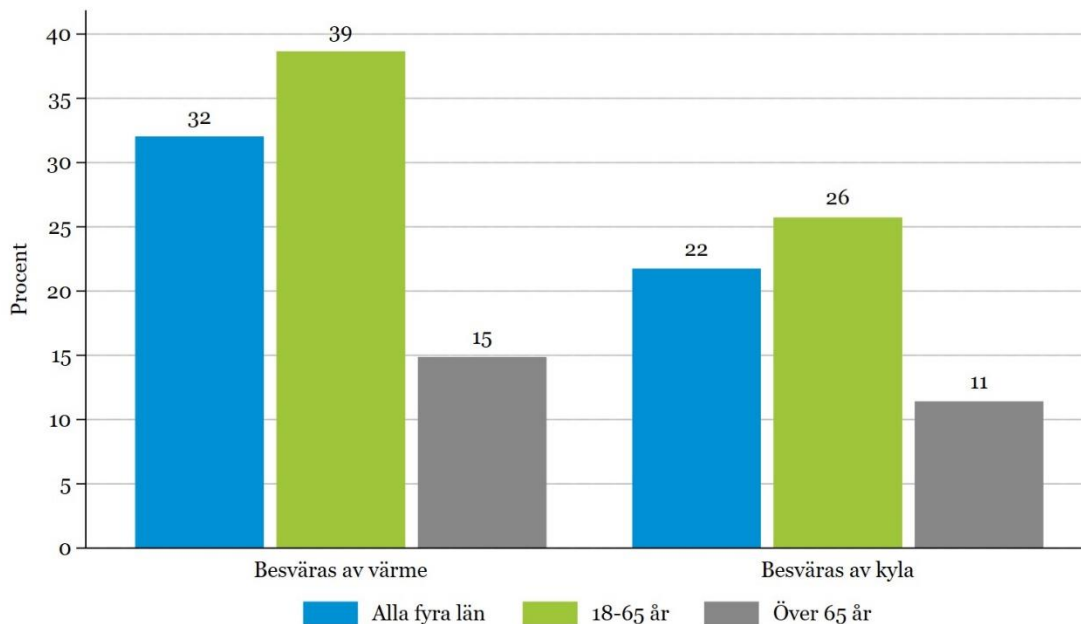
Figur 5.4. Andel (%) som alltid/ofta, ibland och sällan/aldrig gör saker medvetet för att minska sitt klimatavtryck för Södermanlands, Värmlands, Västmanlands och Örebro län totalt, uppdelat på kön. Källa: Miljöhälsoenkät 2023.

Figur 5.5. Andel (%) som alltid/ofta, ibland och sällan/aldrig gör saker medvetet för att minska sitt klimatavtryck för Södermanlands, Värmlands, Västmanlands och Örebro län totalt, uppdelat på utbildningsnivå. Källa: Miljöhälsoenkät 2023.

Besvär av värme och kyla

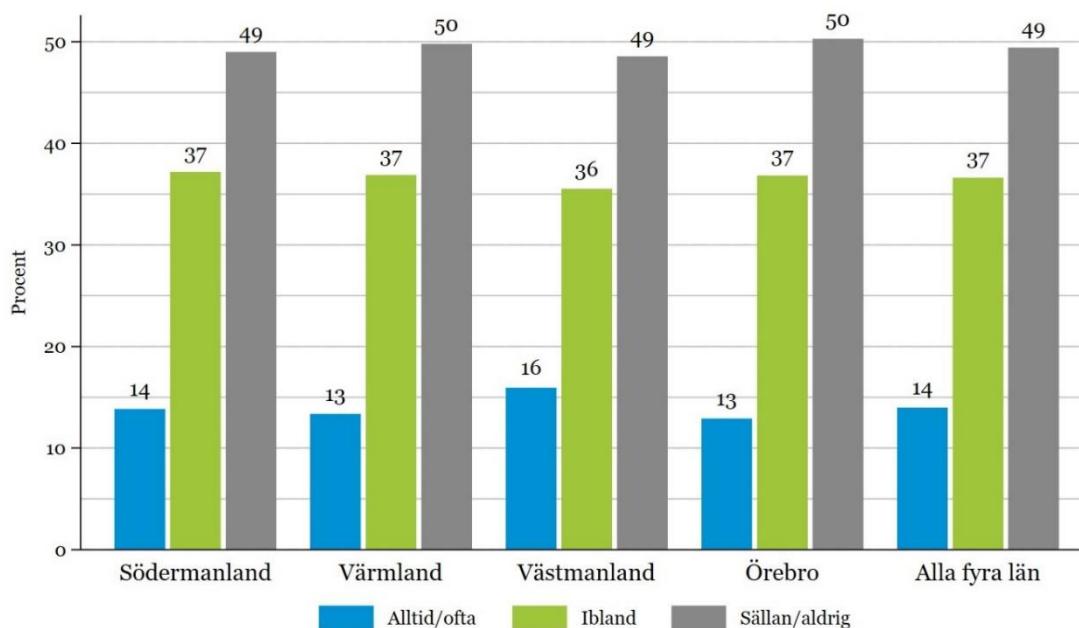
En allt större andel av befolkningen upplever besvär av temperaturer i sina hem, både under sommaren och vintern. Värmeböljor, som förekommer allt oftare på grund av klimatförändringarna, påverkar invånarna i de fyra länen under sommaren, och många känner att värmen i hemmet inverkar negativt på deras välbefinnande. Resultaten från Miljöhälsoenkät 2023 visar en tydlig ökning av dessa besvär jämfört med tidigare år. Drygt 30 procent i de fyra länen svarade att de besväras ofta, minst en gång per vecka, av värme i bostaden under sommarhalvåret, se figur 5.6. Betyddigt fler i åldersgruppen 18 till 65 år besväras av värme i bostaden jämfört med åldersgruppen över 65 år, 39 procent jämfört med 15 procent. Många besväras även av kyla i sin bostad vintertid där 22 procent i de fyra länen besväras av kyla minst en gång per vecka. Resultaten visar att besvär av värme är något vanligare än kyla och resultatet är på liknande nivå som för hela Sverige. Det är en ökning i besvär från tidigare Miljöhälsoenkät 2015 där 20 procent i de fyra länen besvärades av värme och 15 procent besvärades av kyla.

Figur 5.6. Andel (%) som i bostaden dagligen eller minst en gång per vecka besväras av värme under sommaren respektive kyla under vintern totalt i Södermanlands, Värmlands, Västmanlands och Örebro län, samt uppdelat på åldersgrupperna 18–65 år och över 65 år. Källa: Miljöhälsoenkät 2023.

Hopp om att klimatförändringarna kan bromsas

I Miljöhälsoenkät 2023 uppger hälften av invånarna att de aldrig eller sällan känner hopp om att klimatförändringarna kan bromsas, se figur 5.7. Endast 14 procent anger att de alltid eller ofta känner hopp. Detta stämmer överens med resultaten på nationell nivå. Ingen skillnad framkom utifrån utbildningsnivå, men en liten skillnad mellan könen noterades, där 12 procent av kvinnorna och 16 procent av männen känner sig hoppfulla över att klimatförändringarna kan bromsas. En större andel utrikesfödda, 21 procent, uppgav att de alltid eller ofta kände sig hoppfulla, jämfört med endast 13 procent bland dem som är födda i Sverige.

Figur 5.7. Andel (%) som känner sig hoppfulla över att klimatförändringarna kan bromsas alltid/ofta, ibland och sällan/aldrig för Södermanlands, Värmlands, Västmanlands och Örebro län samt totalt för de fyra länen. Källa: Miljöhälsoenkät 2023.

Sammanfattning

Oro för klimatförändringar

Av invånarna i Södermanlands, Värmlands, Västmanlands och Örebro län uppger nästan 30 procent att de alltid eller ofta oroar sig för att klimatförändringar kan påverka deras liv. Kvinnor är mer oroliga än män och utbildningsnivån påverkar också oron där de med högre utbildning oroar sig mer för klimatförändringar.

Medvetna val för att minska klimatavtrycket

En stor andel, 43 procent, uppger att de ofta tänker på sitt klimatavtryck i sina beslut, medan 22 procent sällan eller aldrig gör det. Kvinnor är mer benägna än män att göra klimatmedvetna val, 49 procent jämfört med 36 procent. Utbildningsnivån har också betydelse, då personer med högskoleutbildning oftare gör medvetna val.

Besvär av värme och kyla

Över 30 procent av invånarna uppger att de ofta besväras av värme i sina hem under sommaren, medan 22 procent säger att de har problem med kyla under vintern. Detta är en ökning jämfört med Miljöhälsoenkäten 2015, där 20 procent i de fyra länen besvärades av värme och 15 procent av kyla. Betydligt fler i åldersgruppen 18 till 65 år upplever värmeproblem i bostaden jämfört med de över 65 år, 39 procent respektive 15 procent.

Hopp om att klimatförändringarna kan bromsas

Hälften av invånarna i de fyra länen säger att de sällan eller aldrig känner hopp om att klimatförändringarna kan stoppas, medan endast 14 procent ofta eller alltid känner hopp. Bland utrikesfödda uppger 21 procent att de ofta eller alltid känner sig hoppfulla, jämfört med endast 13 procent av dem som är födda i Sverige.

Referenser

1. SMHI, *Framtidens klimat*. [cited 2024-12-02]; Available from: <https://www.smhi.se/klimat/framtidens-klimat/framtidens-klimat>.
2. Folkhälsomyndigheten, *Hälsoeffekter av värmeböljor – En kunskapssammanställning*. 2022.
3. Folkhälsomyndigheten, *Hälsokonsekvenser av klimatförändring i Sverige - En risk- och sårbarhetsanalys*. 2024.
4. Livsmedelsverket, *Handlingsplan för klimatanpassad dricksvattenförsörjning*. 2019: Uppsala.
5. Bergström, L., Borgström, P., Smith, H.G., Bergek, S., Caplat, P., Casini M., Ekroos J., Gårdmark A., Halling C., Huss M., Jönsson AM., Limburg K., Miller P., Nilsson L., Sandin L, *Klimatförändringar och biologisk mångfald – Slutsatser från IPCC och IPBES i ett svenskt perspektiv*. 2020: SMHI och Naturvårdsverket. Klimatologi Nr 56.
6. Jordbruksverket, *Handlingsplan för klimatanpassning - Jordbruksverkets arbete med klimatanpassning inom jordbruks- och trädgårdssektor*. 2017.
7. Wennhage, H., Naddafi, R., Mustamäki, N., Orio, A., Bergström, L., Sköld, M., Bergenius, M.,Valentinsson, D. & Olsson, J., *Påverkansanalys fisk – till åtgärdsprogram för havsmiljön 2021: Aqua reports 2021:22*. Institutionen för akvatiska resurser, Sveriges lantbruksuniversitet (SLU), Lysekil. 81 s
8. SMHI Nationellt kunskapscentrum för klimatanpassning, *Fiske*. 2023 [cited 2024-12-03]; Available from: <https://klimatanpassning.se/hur-samhallet-paverkas/areella-naringar/fiske-1.147803>.
9. Folkhälsomyndigheten, *Barn och unga upplever klimatoro – Ett kunskapsstöd om klimatoro hos barn och unga*. 2024 [cited 2024-12-03]; Available from: <https://www.folkhalsomyndigheten.se/publikationer-och-material/publikationsarkiv/b/barn-och-unga-upplever-klimatoro-ett-kunskapsstod-om-klimatoro-hos-barn-och-unga/>.
10. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB), *Kunskapsöversikt - Klimatanpassning*. 2022.